

УДК 657.37:334.723

Гнатишин Л. Б., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування, Львівський національний аграрний університет, м. Львів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ТА ПРОЦЕДУРА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Робота присвячена питанням методики та вдосконалення організації формування фінансової звітності підприємств. У статті наведені особливості фінансової звітності підприємства та визначені проблеми її складання. Процес формування фінансової звітності розмежовано на етапи: збір даних в системі бухгалтерського обліку, підготовчий етап та складання звітності. В розрізі етапів охарактеризовано процедуру формування фінансової звітності. Розроблені графік складання звіту про фінансові результати і загальна схему формування фінансової звітності підприємства. Дотримання підприємствами запропонованих положень забезпечить достовірність звітної інформації та сприятиме зміцненню довіри користувачів інформації.

Ключові слова: підприємство, фінансова звітність, етапи, процедури, організація, методика, інформація, користувачі.

Гнатышин Л. Б., кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и налогообложения, Львовский национальный аграрный университет, г. Львов, Украина

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ И ПРОЦЕДУРА ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

Работа посвящена вопросам методики и совершенствования организации формирования финансовой отчетности предприятий. В статье приведенные особенности финансовой отчетности предприятия и определенные проблемы ее составления. Процесс формирования финансовой отчетности размежеван на этапы: сбор данных в системе бухгалтерского учета, подготовительный этап и составление отчетности. В разрезе этапов охарактеризовано процедуру формирования финансовой отчетности. Разработаны график составления отчета о финансовых результатах и общая схема формирования финансовой отчетности предприятия. Соблюдение предприятиями предложенных положений обеспечит достоверность отчетной информации и будет способствовать укреплению доверия пользователей информации.

Ключевые слова: предприятие, финансовая отчетность, этапы, процедуры, организация, методика, информация, пользователи.

Hnatyshyn L., Candidate of Economics (PhD), associate professor of the Department of Accounting and Taxation, Lviv National Agrarian University, Lviv, Ukraine

ORGANIZATIONAL ASPECTS AND PROCEDURE OF FINANCIAL REPORTING FORMATION

Introduction. *The work is devoted to the issue of methods and improvement of organization of financial reporting formation at enterprises.*

Purpose. *The article is devoted to a research of organizational, methodical, legal procedures and organization of financial reporting formation for providing of users reliable information.*

Results. *The article presents peculiarities of financial reporting of enterprises and defines problems of its completing. The process of financial reporting formation is divided into the following stages, i.e. collection of data in the system of accounting, preparation stage, and reporting. In terms of the stages, the research characterizes procedure of financial reporting formation. The author develops a schedule of reporting about financial results and general scheme of financial reporting formation at enterprises.*

Conclusions. *Consequently, the preparation and compilation of annual financial statements is a lengthy and complex organizational and methodical accounting process. At the stage of formation of financial statements, an accountant needs to ensure implementation of a number of organizational and methodological procedures, namely: to determine the balances on the accounts; carry out annual inventory; close accounts of income and expenses; determine the net profit (loss) of the enterprise, etc.*

As regards the requirements for financial reporting, it is characterized by mandatory submission, the ability to compare indicators, government regulations, simplicity and clarity, the relevance of information, accessibility and transparency, reliability, rationality, economy, and timeliness of submission. Ensuring of the specified requirements is possible with the proper organization of the process of formation of financial statements based on compliance with the procedures and procedures specified in the accounting policies of the enterprise.

Keywords: *enterprise, financial reporting, stages, procedures, organization, methods, information, users.*

JEL Classification: *M11; M19; M29; M40; M49.*

Постановка проблеми. Мінливе економічне середовище є причиною переорієнтації цілей вітчизняних підприємств та зростання ролі інформаційного забезпечення в обґрунтуванні управлінських рішень. Інформаційне забезпечення займає виняткову роль у процесі управління підприємством, оскільки для результативної діяльності всім суб'єктам господарювання необхідна інформація про економічних партнерів, які є конкурентами у певному сегменті діяльності. Означена ситуація є передумовою підвищеної уваги до фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його діяльності за звітний період.

Дослідження показують, що зміни, котрі відбуваються на сучасному етапі в середовищі формування фінансової звітності направленні, як правило, на методичну сторону питання, зокрема відповідність до вимог положень стандартів бухгалтерського обліку. Однак, проблема фінансової звітності, насправді, є багатогранною і торкається не лише методики, а й організації процесу.

Відсутність цілісної концепції формування фінансової звітності зумовлена недостатньою розробкою окремих положень організаційного характеру, їх неузгодженістю з методичними аспектами, що обмежує якість і прозорість звітної інформації. Необхідність розв'язання цих проблем підкреслює актуальність дослідження та націлює на досягнення вищого рівня інформативності та зрозумілості фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема складання звітності підприємства характеризується широким науковим доробком. Так, Чебанова Н.В. не розділяє поняття фінансової та бухгалтерської звітності. На її думку, фінансова (бухгалтерська) звітність – це документи, що містять інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, про рух грошових коштів підприємства за звітний період [11, с.10]. Тлумачний словник аудиторських, податкових та бюджетних термінів визначає фінансову звітність як систему показників, що відображають фінансовий стан економічного суб'єкта та результати його господарської діяльності [10, с.210]. А за словами

Л. Волинця, фінансова звітність – це структуроване подання інформації про фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства [1, с.33].

Н. М. Ткаченко дає наступне визначення: «Фінансова звітність - це сукупність форм звітності, які складені на основі даних фінансового обліку з метою отримання користувачем узагальненої інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства, а також зміни у його фінансовому становищі за звітний період у встановленій формі для прийняття цим користувачем ділових рішень» [9, с.743]. Також фінансову звітність визначають як економічні показники суб'єкта господарської діяльності, що характеризують статику і динаміку об'єктів бухгалтерського обліку [8, с. 84].

Бачимо, що процедура звітності, особливо фінансової, нерозривно пов'язана із системою бухгалтерського обліку, оскільки є завершальною ланкою у технології облікового процесу. Результативність обліку, яка проявляється у своєчасності та достовірності звітної інформації, є наслідком належної організації загалом облікового процесу, зокрема і етапу складання звітності.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування організаційно-методичних та нормативно-правових положень і процедур методики та організації формування фінансової звітності підприємства задля забезпечення користувачів достовірною інформацією.

Основні результати дослідження. Вітчизняні законодавці у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6], закріпили таке визначення фінансової звітності – це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3] визначає бухгалтерську звітність як звітність, яка складена на основі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних

користувачів. Тобто, як бачимо, законодавчі акти поділяють ці два поняття, при цьому нібито виділяючи фінансову звітність як складову бухгалтерської.

Отже, організація складання фінансової звітності регламентується низкою нормативних документів, у яких визначаються перелік та зразки форм, методика і техніка складання, терміни подання тощо. Порядок подання фінансової звітності затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. №419 (із змінами і доповненнями) [4]. Дія Порядку поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

Відповідно до п. 12 Порядку подання фінансової звітності [4] перед складанням річної фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів та зобов'язань. Для проведення інвентаризаційної роботи на підприємствах за наказом керівника створюються постійно діючі інвентаризаційні комісії у складі керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера. Інвентаризаційну комісію очолює керівник підприємства або його заступник. Щорічно керівник підприємства наказом визначає терміни початку та закінчення, а також об'єкти проведення інвентаризації. Інвентаризацію проводять, як правило, на перше число місяця, що полегшує наступне порівняння її результатів з показниками обліку.

У процесі інвентаризації, яка відбувається шляхом обов'язкового підрахунку, зважування та обмірювання, визначають фактичну наявність об'єктів інвентаризації, дані про які заносять в інвентаризаційний опис. Інвентаризаційний опис підписують усі члени комісії. Загальна схема порядку проведення інвентаризації на підприємстві відображена на рис. 1.

Рисунок 1 – Процедура проведення інвентаризації

У випадках, якщо матеріально відповідальні особи після інвентаризації виявляють помилки в описах, вони повинні негайно (до відкриття складу, комори, секції тощо) заявити про це голові інвентаризаційної комісії. Інвентаризаційна комісія здійснює перевірку зазначених фактів і у випадку їх підтвердження проводить виправлення виявлених помилок відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88 [5].

Виявлені розбіжності відображаються як документально, так і на рахунках бухгалтерського обліку. Після оформлення інвентаризаційні описи передаються до бухгалтерії для складання порівняльної відомості результатів інвентаризації. У табл. 1 представимо порядок відображення на бухгалтерських рахунках можливих варіантів змін даних обліку за результатами проведеної річної інвентаризації основних засобів.

Таблиця 1 Кореспонденція бухгалтерських рахунків з відображення залишків чи нестач основних виявлених при їх інвентаризації

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Виявлено нестачу основних засобів	072	-
2.	Списано суму зносу	131	109
3.	Списано залишкову вартість основних засобів	976	109
1.	Зараховано на баланс основний засіб за первісною вартістю	106	746
2.	Відображено суму зносу	746	131
3.	Надлишок списано на фінансовий результат	746	791

На підприємствах визначають відповідальних осіб за складання звітності, конкретні терміни завершення складання та узгодження інформації (у межах термінів, затверджених нормативними документами України), подання за призначенням і оформляють внутрішнім нормативним документом (окремий наказ, розпорядження або виділяють розділ щодо звітності в Наказі про облікову політику).

Внутрішні нормативні документи з організації складання та подання звітності за призначенням готує до затвердження, як правило, головний бухгалтер з участю інших функціональних підрозділів. Деталізація видів робіт та стадій зі складання звітності

відображається у графіках виконання облікових робіт (табл. 2).

Зовнішня фінансова звітність підлягає обов'язковій формальній і арифметичній перевірці та перевірці за суттю. Мета формальної перевірки – виявлення повноти даних та відповідності звітності затвердженим формам, у тому числі повного заповнення необхідних реквізитів та своєчасності її подання. При арифметичній перевірці вивіряють взаємну ув'язку даних, вірність підсумків, порівняння з іншими даними. Перевірка за суттю передбачає перевірку взаємної ув'язки показників між формами звітності, достовірності даних.

Таблиця 2 Оперограма формування Звіту про фінансові результати
(Звіту про сукупний дохід)

№ п/п	Зміст робіт	Керівник	Головний бухгалтер	Бухгалтер	Бухгалтер з обліку доходів
1.	Формування загально-господарської інформації, яка є основою виникнення доходів				
2.	Оформлення первинної документації з обліку доходів				
3.	Складання накопичувальної відомості доходів за місяць				
4.	Записи в журнал-ордер				
5.	Занесення даних в головну книгу				
6.	Складання звітності				
7.	Заповнення статистичної звітності				
8.	Взаємозвірка даних синтетичного і аналітичного обліку з даними звітних форм				
9.	Затвердження форм звітності (оформлення підписів)				
10.	Здача форм звітності зовнішнім користувачам				

Джерело: [2, с.362]

Таким чином, підготовка та складання річного фінансового звіту має свої етапи, що зумовлено тривалістю облікового періоду і складністю виконуваних робіт. Насамперед

необхідно перевірити повноту відображення в поточному обліку господарських операцій, оформлених відповідними первинними документами, і завершити облікові записи;

вимог установчих документів; трудовим державної статистики; фінансовому органу - у колективам (на їхню вимогу); органу, до сфери випадках одержання асигнувань з бюджету; управління якого воно належить; органу іншим адресатам.

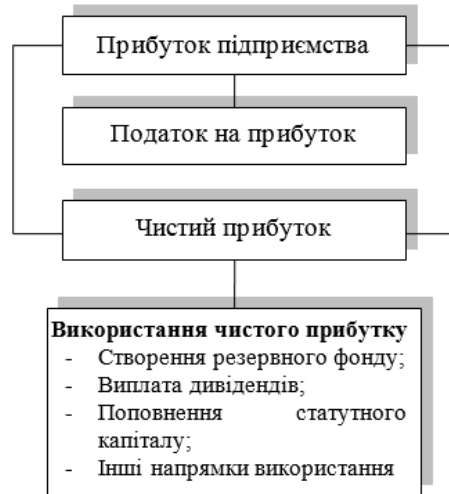

Рисунок 3 – Схема розподілу і використання чистого прибутку підприємства

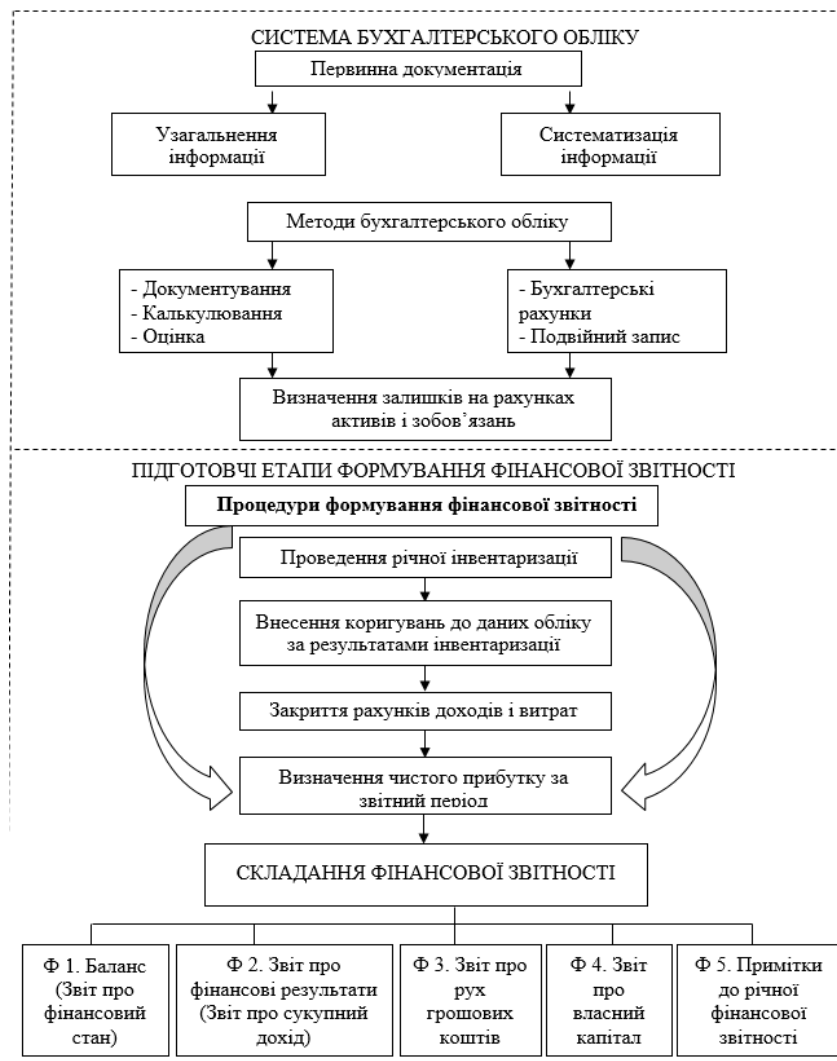

Рисунок 2 – Поетапність та процедури загального процесу формування фінансової звітності підприємств

Підприємства, що мають дочірні підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції, подають консолідовану фінансову звітність власникам (засновникам) у визначені ними терміни, але не пізніше ніж 45 днів після закінчення звітного кварталу та не пізніше від 15 квітня наступного за звітним року.

Висновки. Отже, підготовка та складання річної фінансової звітності є тривалим і складним в організаційному та методичному сенсі обліковим процесом. На етапі формування фінансової звітності бухгалтеру необхідно забезпечити здійснення низки організаційних та методичних процедур, а саме: визначити залишки на рахунках обліку;

провести річну інвентаризацію; закрити рахунки доходів і витрат; визначити чистий прибуток (збиток) підприємства тощо.

Щодо вимог до фінансової звітності, то вона характеризується обов'язковістю подання, можливістю порівнювати показники, державним регламентуванням, простотою та ясністю, доречністю інформації, доступністю та гласністю, достовірністю, раціональністю, економічністю та своєчасністю подання. Забезпечення означених вимог можливе при належній організації процесу формування фінансової звітності на основі дотримання методики та порядку визначених в обліковій політиці підприємства процедур.

Література:

1. Волинець Л. Задачи и сфера применения МСБУ 1 // Современный бухгалтер. – 2006. – № 24. – С. 31-38.
2. Гнатишин Л. Б. Організація обліку: навч. посіб. / Л. Б. Гнатишин, О. С. Прокопишин. – Львів: «Магнолія 2006», 2016. – 438 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 7.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
4. Порядок подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. №419 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF/ed20140101>
5. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.95 р. № 88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: закон України від 16 липня 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
7. Проданчук М. А. До методики складання Звіту про рух грошових коштів / М. А. Проданчук // Економіка АПК. – 2012. – №2. – С. 64-69.
8. Склярєва І. С. Удосконалення методики складання фінансової звітності / І. С. Склярєва // Науковий вісник Херсонського державного університету «Управління розвитком». – 2013. – № 15 (155). – С. 83-85.
9. Ткаченко Н. М. Фінансовий облік 2: навч. посіб. / [Н. М. Ткаченко, О. В. Борович, І. Л. Цюцяк, А. Л. Цюцяк]; за заг. ред. Н. М. Ткаченко. – К.: Алєрта, 2014. – 456 с.
10. Толковый словарь аудиторских, налоговых и бюджетных терминов / под ред. Н. Г. Сычева, В. В. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 272 с.
11. Чебанова Н. В. Фінансова звітність підприємств: навч. посібн. / Н. В. Чебанова, Т. Я. Чупир, Ю. А. Василенко. – Х.: Фактор. 2006. – 444 с.

References:

1. Volynets, L. (2006), "Tasks and sphere of application of MSAcc 1", Modern accountant, vol. 24, pp. 31-38.
2. Hnatyshyn, L. B. and Prokopyshyn, O. S. (2016), *Orhanizatsiya obliku* [Organization of accounting], *Mahnolia 2006*, Lviv, Ukraine.
3. Ministry of Finance of Ukraine (2013), "National fundamental (standard) of accounting 1 "General requirements to financial reporting" [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2000), "Order of financial reporting" [Online], available at: <https://goo.gl/t2JTLj>
5. Ministry of Finance of Ukraine (1995), "Resolution about documental supply of accounting records" [Online], available at: <https://goo.gl/nBMdaa>.
6. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), "About accounting and financial reporting in Ukraine" [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>

7. Prodanchuk, M. A. (2012), "To the methodology of completing of a Report about flow of funds", *Economics of AIC*, vol. 2, pp. 64-69.
8. Skliarova, I. S. (2013), "Improvement of the methods of financial reporting, scientific journal of Kherson State University "Management of development", vol. 15 (155), pp. 83-85.
9. Tkachenko, N. M. Borovyk, O. V. Tsiutsiak, I. L. and Tsiutsiak, A. L. (2014), *Finansovyy oblik 2* [Financial accounting 2], Alerta, Kyiv, 456 p.
10. Sychev, N. H. and Iliin, V. V. (2003), *Tolkoviy slovar' audytorskykh, nalohovikh y byudzhethnykh terminov* [Definition dictionary of audit, taxation and budget terms], *Finance and statistics*, Moscow, Russia.
11. Chebanova, N. V. Chupyr, T. Yu. and Vasylenko, Yu. A. (2006), *Finansova zvitnist' pidpryyemstv* [Financial reporting of enterprises], *Faktor*, Kharkiv, Ukraine.